

“ Waterkwaliteit en visbestand in de Witbeek anno 2026 “

De Witbeek vindt haar oorsprong ten noorden van Opoeteren, waar ze Kleine Beek wordt genoemd. Ze stroomt in oostelijke richting via Neeroeteren, richting Ophoven en wordt achtereenvolgens Zwart Water en Witbeek genoemd. Te Ophoven stroomt ze verder in noordelijke richting via Kessenich, om in Nederland, vlak over de grens uit te monden in de Itterbeek.

1. Waterkwaliteit

[Zie: Integraal Waterbeleid – Maasbekken – Wateruitvoeringsprogramma – Bekkenbestuur 13 juni 2025] en [Zie: Integraal Waterbeleid – Maasbekken – Visie en acties]

De Bosbeek en de Witbeek zijn een speerpuntgebied klasse 3. Het gebied heeft enkel nog natuurlijk herstel nodig om na 2027 de goede ecologische toestand te kunnen bereiken.

Zowel op de Witbeek als op de Bosbeek speelt het probleem van eutrofiëring. Dit zal worden aangepakt door verdere optimalisaties en uitbouw van het rioleringsstelsel de komende jaren. Voor de Witbeek zullen ook maatregelen binnen de landbouwsector belangrijk zijn.

Voor een verder ecologisch herstel wordt de Witbeek de belangrijkste verbinding tussen de Maas en de natuurlijke bovenloop van de Bosbeek. Met deze keuze dienen slechts een beperkt aantal vismigratieknelpunten op de Bosbeek weggewerkt te worden tegen 2027. Voor de Witbeek zijn er nog twee vismigratieknelpunten aan de orde, en verdere structuurverbeteringen in de bedding.

De Witbeek kent slechts een matige waterkwaliteit en eutrofiëring is hier een groter probleem dan op de Bosbeek.

Voor de planperiode 2022-2027 wordt de Bosbeek geprioriteerd als speerpuntgebied omwille van de beperkte doelafstand tot de vastgestelde normen. De Witbeek kan niet los gezien worden van de oplossingen voor de Bosbeek, zowel naar overstromingsrisico als ecologisch herstel van de waterkwaliteit.

Door de verwevenheid met de Bosbeek kan de Witbeek op termijn gebruikt worden om de bovenloop van de Bosbeek vanuit de Maas toegankelijk te maken voor vissen. Dit vraagt op korte termijn een duidelijke verbetering van de fysisch-chemische waterkwaliteit van de Witbeek, door onder andere aanpak overstortwerking en verdergaande zuivering op RWZI Neeroeteren en RWZI Kessenich.

Daarnaast heeft de Witbeek duidelijk nood aan meer variatie in beekstructuur en waterdynamiek zodat het zelfzuiverend vermogen toeneemt, zeker voor het tracé afwaarts de Zuid-Willemsvaart.

Prioritair dient structuurverbetering in de habitatrichtlijnen te gebeuren, die tevens als klimaatbuffer kunnen ingeschakeld worden.

Tot slot dienen op de Witbeek de laatste vismigratieknelpunten weggewerkt te worden, zijnde het verval aan de duiker onder het kanaal en ter hoogte van de Diestersteenweg.

Het overstromingsrisico vanuit de Bosbeek en de Witbeek in onder andere Neeroeteren moet verder afnemen. Maatregelen op basis van preventie, paraatheid en bescherming komen deze planperiode tot uitvoer. Belangrijk is dat waterberging en structuurverbetering hier hand in hand gaan, zodat naast maatschappelijke baten er ook ecologische baten zijn.

Het actieprogramma voor de Bosbeek en Witbeek omvat volgende gebiedsspecifieke acties:

nr	titel	initiatiefnemer(s)
4B_B_0339	Realisatie van waterberging en nutriëntencaptatie op de Kleine Beek stroomafwaarts centrum Opplabbeek	Provincie Limburg
4B_E_0369	*Herstel van de beekstructuur en het saneren van vismigratieknelpunten in samenhang met reductie van het overstromingsrisico in de vallei van de Bosbeek en Witbeek	Vlaamse overheid : Vlaamse Milieumaatschappij (VMM), Provincie Limburg
4B_E_0370	*Realisatie structuurherstel en bijkomende berging op de Witbeek stroomafwaarts Neeroeteren met focus op habitatrichtlijngebied Jagersborg	Polder en/of Wateringen: Watering Het Grootbroek, Provincie Limburg
4B_E_0371	*Realisatie structuurherstel en nutriëntencaptatie op de Schaagterziep en Tapziep binnen habitatrichtlijngebied Jagersborg	Polder en/of Wateringen: Watering Het Grootbroek, Provincie Limburg
5B_C_0033	*Verbeteren van waterconservering in de bodem binnen het afstroomgebied van de van de Bosbeek en Witbeek door het implementeren van verschillende maatregelen.	Polder en/of Wateringen: Watering Het Grootbroek, Rioolbeheerder : Inter-aqua
5B_C_0045	*Uitvoeren onthardingsmaatregelen op de Bergplaats in Kessenich (landinrichtingsproject Kessenich-Ophoven)	Vlaamse overheid : Vlaamse Landmaatschappij (VLM)
6_F_0351	*Uitbouwen van waterberging in de Bosbeek- en Witbeekvallei stroomopwaarts Neeroeteren centrum, met optimalisatie van de debietsverdeling Bosbeek-Witbeek	Vlaamse overheid : Vlaamse Milieumaatschappij (VMM), Provincie Limburg
7B_D_0092	Nutriëntenemissie vanuit landbouwsector terugdringen door gerichte ingrepen en campagne langs de Witbeek en zijlopen	Bekkensecretariaat Maasbekken
7B_H_0024	Aanpak zwerfvuil in de waterlopen door het plaatsen van zwerfvuilvangers in de Bosbeek, de Jeker en de Dommel en via gerichte lokale campagnes	Bekkensecretariaat Maasbekken, Vlaamse overheid : Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)
7B_J_0066	Terugdringen van de overstortwerking op de Bosbeek en uitvoeren duurzame oplossing voor de oude collector langs de Bosbeek	Rioolbeheerder : Aquafin NV, Vlaamse overheid : Vlaamse Milieumaatschappij (VMM), Rioolbeheerder : Inter-aqua
8A_E_0379	Verlegging en openlegging van de Oude Beek in Maaseik	Rioolbeheerder : Aquafin NV, Provincie Limburg
8B_C_0079	Aanleg van sedimentvang 11.1 op de Bosbeek	Vlaamse overheid : Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)

*= Blue Deal actie

a) De Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) zet in op een verlaagd overstromingsrisico

In het SGBP 2022-2027 werd een overstromingsgebied aan de Broekziepenstraat afgebakend. De afbakening van dit GOG geeft uitvoering aan actie 6_F_0351. Dit gebied wordt alleen ingeschakeld als het centrum dreigt te overstromen. Er is echter nog verder onderzoek nodig naar de haalbaarheid, de terreinkenmerken en de manier waarop de berging wordt uitgebouwd.

In 2023 werden bijkomend peilmeters geplaatst op Bosbeek en Witbeek om hydrologische modellen te verbeteren. Het eigenlijke studiewerk zal pas aanvangen vanaf 2026. Complementair hiermee zal ook de debietsverdeling tussen de Bosbeek en Witbeek verder worden geoptimaliseerd.

De vernauwing aan de Neermolen in Neeroeteren centrum zorgt voor opstuwning. Door een bredere doorvoer voor hoogwater rond de Neermolen aan te leggen, vermindert het overstromingsrisico. Ook krijgen de vissen in de Bosbeek hier meer bewegingsvrijheid.

Het voorontwerp is afgerond. Nu moet eerst een stabiliteitsstudie (2025) gebeuren vooraleer het definitief ontwerp kan opgemaakt worden.

De Slagmolen (Oudsbergen) is een kritiek locatie voor wateroverlast omwille van overtopping van de Bosbeek stroomopwaarts van de molen. Door een hoogwaterdoorvoer in het laagste punt van de vallei aan te leggen is een verhoogde doorvoer bij piekdebieten mogelijk rond de molen. Tegelijk zal deze omleiding in het laagste punt vismigratie mogelijk maken. Ook bij de Dorpermolen zal extra waterberging gecreëerd worden in combinatie met de oplossing van het vismigratieknelpunt. De werken aan beide molens zijn voorzien vanaf 2025.

b) Zorgen voor vrije vismigratie vanaf de Maas tot in de bovenloop van de Bosbeek

De Witbeek volgt grotendeels het oorspronkelijke tracé in het laagste punt van de vallei.

Op termijn zal ze door de VMM verbonden worden met de Bosbeek stroomopwaarts van de Volmolen (4B_E_0369). Dat levert een betere ecologische verbinding op tussen de waardevolle bovenloop en de Maasvallei. Op die manier worden verschillende knelpunten voor vismigratie omzeild (Volmolen, Leverenmolen, Kleeskensmolen, Neermolen, Bosmolen en Wurfeldermolen) en worden de onnatuurlijke tracés van de Bosbeek (centrum Maaseik) vermeden.

Voor de resterende knelpunten in de bovenloop worden aparte oplossingen uitgewerkt door de VMM, namelijk Dorpermolen (Opoeteren) en de Slagmolen (Oudsbergen).

Vergunningsdossier werd eind 2024 ingediend. Werken zijn voorzien vanaf 2025.

De Provincie Limburg heeft in het najaar van 2024 een belangrijk vismigratieknelpunt aan de duiker onder de Zuid-Willemsvaart weggevoerd. Op de Witbeek blijven er nu nog twee resterende vismigratieknelpunten over die de ecologische verbinding verhinderen tussen de Maasvallei in Nederland en de verbinding met de Bosbeek.

Eenzijds resteert het vismigratieknelpunt aan de duiker onder de Diestersteenweg in Maaseik, waar een drempel vismigratie belemmert. Deze dient te worden aangepakt door AWV met een vervanging van de koker onder de steenweg. Het blijft problematisch om project voor ontsnippering van de Witbeek op het investeringsprogramma van AWV te krijgen. Anderzijds is er nog een gelijkaardige situatie ter hoogte van de Ketelstraat in Maaseik. Hier vormt de bodemplaat enkel bij lage waterpeilen een knelpunt. Er wordt onderzocht of dit knelpunt met een steenbestorting opgelost kan worden.

c) Verbeteren van de structuurkwaliteit van de Witbeek en verhogen van waterconservering in het afstroomgebied

De oorspronkelijke bedding van de Witbeek werd in het verleden stevig rechtgetrokken en in bepaalde zones zelfs nieuw gegraven. Zo ligt binnen het natuurgebied Jagersborg een recht gegraven tracé. Ook de zijloop Schaagterziep werd er aangelegd in functie van ontwatering van deze oude moeraszone.

Beide waterlopen zijn zeer uniform en bieden weinig variatie. Daarnaast dragen ze via drainage bij tot verdroging van het gebied.

Er werd een actie gedefinieerd om de waterlopen en de grachten in het gebied herin te richten om het grondwaterpeil er lokaal te verhogen en meer beekstructuur te creëren. Zo wordt het zelfzuiverend vermogen van de waterlopen opgetrokken. Tegelijk wordt bekeken welke grachten kunnen gedempt of gecompartmenteerd worden binnen Jagersborg (4B_E_0370, 4B_E_0371, 5B_C_0033).

De VMM, Provincie Limburg en Watering Het Grootbroek in samenwerking met ANB finaliseerden in 2024 het voorontwerp voor aanpassing van de waterlopen. In 2025 werden uitvoeringsstappen verder voorbereid door Provincie Limburg, de watering en ANB. Uitvoering ervan is voorzien binnen projectoproep Levend Water en dient ten laatste in 2028 afgerond te zijn.

Daarnaast werden door de Watering Het Grootbroek al enkele stuwen geplaatst in het afstroomgebied van de Witbeek (Schaatgerziep) (5B_C_0033). De watering zal bijkomend stuwtes plaatsen op publieke grachten en bovenlopen van 2de cat. Deze locaties werden geselecteerd. In 2025 werden 4 bijkomende stuwen geplaatst op grondgebied van Maaseik, op de zijgrachten van de Witbeek en Schaagterziep.

Verder wordt ook ingezet op het verder extensiveren van het maaibeheer van de Schaagterziep, Witbeek en Jettenbeek ter hoogte van natuurgebied Jagersborg.

d) Project Verbindend Water

Begin 2024 werd een tweede gebiedsdeal droogte goedgekeurd, namelijk het project Verbindend Water in Neeroeteren en Munsterbilzen.

Het project focust op het omvormen van harde gebruiksfuncties (zoals bebouwing en verharding) naar zachte gebruiksfuncties (zoals groenblauwe ruimte). Dit in het gebied tussen het Nationaal Park en onder andere de dorpskern van Neeroeteren. Er wordt een geïntegreerde aanpak gehanteerd waarin, met diverse actoren, gestreefd wordt naar een ruimtelijke verwevenheid. Met aandacht voor de landschapsecologische functies (waterafvoer, natuurverbinding, enzovoort) van de Witbeek in Neeroeteren en de ruimtelijke functies die eigen zijn aan deze dorpsomgeving (ontmoetingsplekken, recreatieve functies, bebouwing, handelsruimte, parkruimte, enzovoort).

Binnen dit project zijn diverse acties opgenomen die inzetten op een transformatie van zones rond het Scholtisplein, De Borg en 't Eilandje naar groenblauwe ruimtes.

Vanaf maart 2025 wordt het Scholtisplein aangepakt. Het plein - dat voorheen voornamelijk uit parking en asfalt bestond - wordt omgevormd en onthard tot een groen plein. Het doel is om rond juni 2025 klaar te zijn. Voor sportcomplex De Borg en 't Eilandje loopt het ontwerpproces in 2025 verder. 't Eilandje wordt de nieuwe watertoegangspoort tot het Nationaal Park Hoge Kempen. Hierbij wordt gewerkt aan de creatie van een waterbelevingslandschap op en rond de site.

2. Visbestand

a) Afvissing door INBO in 2010

Op de Witbeek (vier locaties) ving men in 2010 in het totaal 17 vissoorten namelijk tiendoornige stekelbaars, driedoornige stekelbaars, baars, bierpje, bittervoorn, blankvoorn, blauwbandgrondel, gibel, kopvoorn, paling, regenboogforel, beek/rivierdonderpad, riviergrondel, serpel, winde, zeel en zonnebaars.

Op alle locaties ving men vis. Op een totale geviste lengte van 400m ving men 452 exemplaren met een totale biomassa van 6,4kg. Bierpje is met een aantalpercentage van 35% de dominante soort, gevolgd door driedoornige stekelbaars (28%) en blankvoorn (22%). Tiendoornige stekelbaars en kopvoorn zijn nog goed voor respectievelijk 6% en 5%, de overige soorten maken elk minder dan 5% van het aantalpercentage uit. Qua biomassa domineert kopvoorn (40%) gevolgd door paling (22%). Bierpje en blankvoorn maken respectievelijk nog 11% en 9% van de vangstbiomassa uit, de overige soorten zijn elk goed voor $\leq 5\%$ van de vangstbiomassa.

De soortendiversiteit varieert van 3 tot 14 soorten met een gemiddelde van 7,3 soorten/locatie.

De vangstaantallen scoren middelmatig, enkel de locatie gelegen te Ophoven aan de stuw (92248350) scoort hoog. De vangstbiomassa scoort hoog op de locaties 92248350 en 92248400, te Kinrooi. Te Kinrooi werden dan ook twee grote kopvoorns gevangen die op die locatie meer dan 80% van de vangstbiomassa uitmaken. Ook de beschermde bittervoorn trof men hier voor het eerst aan.

Ook te Kinrooi ving men de beekdonderpad/rivierdonderpad. Het betrof slechts één exemplaar maar het is de eerste keer dat deze soort in de Witbeek wordt aangetroffen. Het was op dat moment nog niet duidelijk bij welke Cottussoort de exemplaren uit de Witbeek behoren. Onderzoek aan de Nederlandse kant van de Maas wijst immers uit dat rivierdonderpad (*Cottus perifretum*) de Maas en een aantal zijbeken heeft gekoloniseerd en dat deze populatie in stroomopwaartse richting uitbreidt (Crombaghs et al., 2007).

Onderzoek aan de Belgische kant van de Maas ontbrak nog zodat enige voorzichtigheid met betrekking tot de soortstatus van de populaties van rivierdonderpad in de Maas en onmiddellijk aangrenzende beken gepast is.

De Witbeek scoort een 'ontoereikende kwaliteit' in de twee meest stroomopwaarts gelegen locaties en een 'matige kwaliteit' in de twee meest stroomafwaarts gelegen locaties.

[Zie: Van Thuyne, G., Breine, J. (2011). Visbestandopnames in Vlaamse beken en rivieren in het kader van het 'Meetnet Zoetwatervis' 2010. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2011 (INBO.R.2011.23). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.]

b) Afvissing in 2021

In 2021 werden 15 vissoorten gevangen, namelijk baars, bermpje, bittervoorn, blankvoorn, blauwband, driedoornige stekelbaars, kopvoorn, marmergrondel, riviergrondel, roofblei, serpeling, snoek, tiendoornige stekelbaars, winde en zwartbekgrondel.

c) Afvissing in 2023

In 2023 werden 11 vissoorten gevangen, namelijk baars, bermpje, blankvoorn, blauwband, driedoornige stekelbaars, kopvoorn, riviergrondel, snoek, tiendoornige stekelbaars, zonnebaars en zwartbekgrondel.

[Zie: Tabellen in bijlage]

Wolvertem, april 2026

VERBEIREN Marc

TABELLEN afvissing door INBO in de Witbeek in 2021 en 2023

Waterloop	Lambert X/Y	Omschrijving	Gemeente	Provincie	Bekken	Jaar	Nederlandse naam	Gemiddelde Doopvast (aantal)	Gemiddelde Gewicht (gram)
Witbeek	252310/205769	/	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2021	baars	41.00	210.70
Witbeek	252310/205769	/	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2021	bermje	46.00	157.10
Witbeek	252310/205769	/	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2021	bittervoorn	12.00	14.50
Witbeek	252310/205769	/	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2021	blankvoorn	91.00	1005.20
Witbeek	252310/205769	/	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2021	blauwband	15.00	18.30
Witbeek	252310/205769	/	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2021	driedoornige stekelbaars	80.00	63.20
Witbeek	252310/205769	/	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2021	kopvoorn	16.00	336.00
Witbeek	252310/205769	/	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2021	marmergrondel	5.00	10.80
Witbeek	252310/205769	/	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2021	riviergrondel	34.00	71.70
Witbeek	252310/205769	/	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2021	roofblei	1.00	37.20
Witbeek	252310/205769	/	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2021	serpeling	1.00	6.60
Witbeek	252310/205769	/	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2021	snoek	1.00	160.50
Witbeek	252310/205769	/	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2021	tiendoornige stekelbaars	10.00	7.10
Witbeek	251891/205268	De oaj Melkerij	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2021	baars	28.00	199.00
Witbeek	251891/205268	De oaj Melkerij	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2021	bermje	36.00	106.30
Witbeek	251891/205268	De oaj Melkerij	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2021	blankvoorn	137.00	2801.90
Witbeek	251891/205268	De oaj Melkerij	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2021	blauwband	3.00	4.40
Witbeek	251891/205268	De oaj Melkerij	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2021	driedoornige stekelbaars	108.00	99.20
Witbeek	251891/205268	De oaj Melkerij	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2021	kopvoorn	25.00	2245.00
Witbeek	251891/205268	De oaj Melkerij	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2021	marmergrondel	5.00	15.40
Witbeek	251891/205268	De oaj Melkerij	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2021	riviergrondel	14.00	119.10
Witbeek	251891/205268	De oaj Melkerij	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2021	tiendoornige stekelbaars	23.00	20.10
Witbeek	251891/205268	De oaj Melkerij	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2021	winde	3.00	331.30
Witbeek	251891/205268	De oaj Melkerij	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2021	zwartbekgrondel	1.00	22.40

Waterloop	Lambert X/Y	Omschrijving	Gemeente	Provincie	Bekken	Jaar	Nederlandse naam	Gemiddelde Doorvaansst (aantal)	Gemiddelde Gewicht (gram)
Witbeek	249011/202979	/	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2023	baars	3.00	28.60
Witbeek	249011/202979	/	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2023	bempeje	24.00	145.50
Witbeek	249011/202979	/	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2023	blankvoorn	2.00	4.10
Witbeek	249011/202979	/	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2023	blauwband	2.00	2.50
Witbeek	249011/202979	/	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2023	driedoornige stekelbaars	140.00	58.20
Witbeek	249011/202979	/	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2023	kopvoorn	5.00	676.30
Witbeek	249011/202979	/	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2023	rivergrondel	25.00	299.10
Witbeek	249011/202979	/	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2023	snoek	1.00	97.80
Witbeek	249011/202979	/	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2023	tiendoornige stekelbaars	4.00	1.50
Witbeek	249011/202979	/	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2023	zonnebaars	1.00	10.90
Witbeek	249011/202979	/	Kinrooi	Limburg	Maasbekken	2023	zwartbekgrondel	1.00	25.10
Witbeek	242858/198150	stroomopwaarts Zuidwillemsvaart	Maaseik	Limburg	Maasbekken	2023	bempeje	60.00	261.50
Witbeek	242858/198150	stroomopwaarts Zuidwillemsvaart	Maaseik	Limburg	Maasbekken	2023	blauwband	3.00	6.70
Witbeek	242858/198150	stroomopwaarts Zuidwillemsvaart	Maaseik	Limburg	Maasbekken	2023	driedoornige stekelbaars	72.00	41.10
Witbeek	242858/198150	stroomopwaarts Zuidwillemsvaart	Maaseik	Limburg	Maasbekken	2023	kopvoorn	5.00	7.60
Witbeek	242858/198150	stroomopwaarts Zuidwillemsvaart	Maaseik	Limburg	Maasbekken	2023	rivergrondel	1.00	17.50
Witbeek	242858/198150	stroomopwaarts Zuidwillemsvaart	Maaseik	Limburg	Maasbekken	2023	tiendoornige stekelbaars	4.00	2.20

CIW – oppervlaktewaterlichamen - Maasbekken

☐ Toon fiches lokaal waterlichaam van 1ste orde • Karakterisering • Doelstellingen • Druk en impactanalyse • Beoordeling • Kwaliteitsnormen gevaarlijke stoffen	L111-1089	WITBEEK	Bree, Kinrooi, Maaseik, Oudsbergen
---	-----------	---------	------------------------------------